

Kosminen *LINTU*

SISÄLLYS

Sivu:

- 2 **Pääkirjoitus**
Jopas on vuosi
Tapani Rantala
- 3 **Jäähvyäiset lukijoille**
Perttu Ollila
Uuden päätoimittajan tervehdys
Mirja-Riitta Sjöholm
- 4 **Laitilan prosenttitaidehankinnat - teos antoi nimen päiväkodille**
Jukka Vehmas
- 7 **Hei hyvät taiteen ystävät!**
Matias Liimatainen
- 10 **Muumit lumoavat exlibristaiteessa**
Tauno Piironen
- 13 **Kaksi neitsytmarttyyria Pyhän Henrikin sarkofagissa**
Toni Hautamäki
- 16 **Nukketeatteritaiteilijaksi ilman nukkea**
Kerttu Aaltonen
- 18 **Ei kanker meijä yhteiyä. Tattis vaa kaikest.**
Anna Lyytikäinen

Julkaisija:

Eero Rantasen taidekokoelmien ystävät ry.

Päätoimittaja

Mirja-Riitta Sjöholm

Painopaikka:

Newprint Oy, Raisio

Taitto:

Ahaa Mediapalvelut Oy

Kansikuva:

Havu, 2020 Matias Liimatainen
60cm x 47cm, keramiikka, koivu

Tapani Rantala

Jopas on vuosi

Pandemia on kurittanut kuluvana vuonna koko yhteiskuntaa. Erityisen suuren taakan kurimukselta on kantanut kulttuuriala. Keväästä lähtien useimmat teatteriesitykset, konsertit ja taidenäyttelyt on peruutettu tai toteutettu isoin rajoituksin. Taiteilijat ja kulttuurialan monet muut toimijat ovat pudonneet toimeentulokuoppaan. Nyt on tarve mesenaateille.

Suljetut tilat ovat omalla oudolla tavallaan alleviivanneet taiteen merkitystä. Mahdollisuutta osallistua on kaivattu. Kun taidenäyttelyt avautuivat ja konsertteihin ja teatteriesityksiin pääsi jälleen osallistumaan – vaikka vain rajatuin määrin – moni huokaisi helpotuksesta. Vihdoin saa taas happea. Tosin rajoitukset ja epätietoisuus näyttävät jatkuvan vielä talven yli.

Eero Rantasen taidekokoelmien ystävät ovat järjestäneet lähes vuosittain ”Rakkain taideteokseni” – iltoja. Esitellyt ovat kertoneet tarinoita taiteilijoista, teoksista ja ennen muuta kunkin esittelijän henkilökohtaisesta suhteesta esittelmäänsä teokseen. Jokin taideteos saattaa kulkea ystävänä läpi elämän. Koti ei tuntuisi kodilta ilman sitä.

Kamarineuvos Eero Rantanen (1923-2002) esitteli vierailleen usein Albert Edelfeltin maalauksen kopiota, jonka hän

oli ostanut taskurahoillaan pikkupoikana käydessään Lokalahdelta Turussa. Se oli hänen ensimmäinen taidehankintansa ja yksi rakkaimmista lopulta melkein 2000 teosta käsittäneessä kokoelmassa.

Pandemia-aika on pitänyt ihmiset tavallista enemmän omissa kodeissaan. On ollut ehkä tavallista enemmän aikaa pysähtyä oman kirjahyllyn ja omien taideteosten äärelle, ja jos kotona on useampia perheenjäseniä, myös keskustella enemmän tai lukea ja leikkiä yhdessä. Kulttuuri elää paitsi taideinstituutioissa myös kodeissa ja omassa arjessamme.

Eero Rantasen Taidekokoelmien Ystävät ry jakoi perinteisen nuoren taiteilijan apurahan myös tänä vuonna. Apurahan sai 27-vuotias taidemaalari Onni Takkinen. Valitettavasti toukokuusta Kukan päivän juhlaa ja jakotilaisuutta ei pystytty järjestämään, mutta saamme varmasti tilaisuuden tavata apurahan saaja myöhemmin, kuulla hänen näkemyksiään ja tutustua lähemmin hänen taiteeseensa.

Koitetaan pysyä terveenä, nautitaan taiteesta ja tuetaan taiteilijoita!

Tapani Rantala

puheenjohtaja,
Eero Rantasen
taidekokoelmien ystävät ry.

Perttu Ollila

Jäähyväiset lukijoille

Saatettuani viime vuosikymmenen pesueen Kosmisia lintuja maailmalle on aika astua syrjään toimitustyöstä. Kuvittelen yhdistyslehden täyttäneen Eero Rantaseen liittyvän tehtävänä ja saaneen siipiinsä ajattomuuden sävyn. Taiteen peruskysymykset, sellaiset kuin merkitys, autenttisuus ja kauneus, ovat katoamattomia. Samoin hyvä taide – sikäli kuin olemme sen tunnistanee – on ajalliset jänteeltään samantapaisessa asemassa kuin edellä mainitut peruskysymykset: se puhuu uutena satoja vuosia, kunhan vain vastaanottaja on herkistynyt ja kouliintunut kuuntelemaan. Tällainen taideteos on tuore ja ainutlaatuinen riipumatta siitä, mihin ismiin sen osaamme

sijoittaa. Hyvässä, vaikeissa kysymyksissä, hyvässä taiteessa ja ihmispsykyssä on yhtenevää ajattomuutta. Kun vaalimme jo olemassa olevia taideteoksia ja takaamme taiteilijoille mahdollisuuden kehittyä yksilölliseen kypsyyteensä, tarjoamme itsellemme sen elpymisen, jota ilman emme kestä ja kehity emotionaalisesti ja älyllisesti. Viimeistely taide- ja kulttuurilehti saattaa olla ylellisyyttä, mutta taide itsessään on ihmisenä kehittymisen välttämätön ehto.

Kiitän lukijoita, taiteilijoita, yhteistyökumppaneita ja toivotan uudelle päätoimittajalle iloa ja intoa sisältöjen sukimiseen.

Uuden päätoimittajan tervehdys

Monella tavalla poikkeuksellinen vuosi on meillä kaikilla pian takana. Onneksi! - voisi moni todeta, ja toisaalta - Onneksi tulevaisuutta ei tiedä. Näin pandemian rasittamina taide ja kulttuuri lisäävät hyvinvointiamme monin tavoin. Eläkäämme siis hyvällä tavalla hetkessä, ja nauttikaamme yksi tabletti taidetta ja kaksi kapselia kulttuuria, ihan vaikka päivittäin. Sokrateksen viisaasta mielestä on lähtöisin tähän päivään sopiva mietelause: "Muutoksen salaisuus piilee siinä, että suuntaa energiansa uuden luomiseen sen sijaan, että taistelee vanhaa vastaan."

Ennen siirtymistäni päätoimittajan työhön, kirjoitin Kosmiseen Lintuun säännöllisesti vuodesta 2014 lähtien. Olin silloin vie-

lä opiskelija Turun yliopistolla. Muistan ihailleeni lehden laadukkaita artikkeleita, ja olin ylpeä saadessani olla osa kirjoittajakuntaa. Vuosien aikana valmistuin filosofian maisteriksi, pääaineenani mikäs muu kuin taidehistoria. Uskollisuuteni kirjoittajana palkittiin, ja otankin kiitollisena vastaan päätoimittajan paikan.

Haluan kiittää ansioituneita kirjoittajia, Perttu Ollilaa ja Tapani Rantalaa arvokkaasta työstä tämän numeron sisällön eteen. Tulen tekemään parhaani, jotta Kosminen Lintu jatkaa pitkää ja menestyksekkästä taivaltaan ja ottaa myös askeleita kohti uusia tuulia. Yhdistyksen hallituksen tuella mennään varmaan askelin eteenpäin, numero kerrallaan. Pertun hyvinkin tehdyn työn jälkeen tästä on hyvä jatkaa!

Kiitollisin mielin,

Mirja-Riitta Sjöholm

Apilaniitty-teoksessa on kolme pimeällä valaistua apilaa, joiden lehdet toimivat leikkialustoina. Maalipinnat ovat olleet kovassa kulutuksessa. Kuva Jukka Vehmas.

Jukka Vehmas

Vuonna 2020 eläköitynyt
Laitilan kulttuurisihteeri, kotiseutuneuvos

Laitilan prosenttitaidehankinnat - teos antoi nimen päiväkodille

Sanna Kananojan Siirtolohkare-teos on myös kiipeilyseinä, joka on saanut suuren suosion lasten keskuudessa. Taiteilijan maalama teos on vedostettu alumiinilevyille. Jos kuva kuluu käytössä, sen voi uusia.

Kuva Anne Jacksen.

Laitilan kaupungin vaatimaton kuvataideprofiili on saanut merkittäviä lisäjä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Laitila on 2010-luvulla hankkinut kolmeen uudiskohteeseen taideteoksia prosenttiperiaatteella, ja vuonna 2018 keskustan katujen varsille saatiin Katutaidetilta G-Rexin tuottamana 13 värikästä teosta. 8600 asukkaan pikkukaupungiksi Laitilan kulttuurielämä on laajaa ja monipuolista. Kaupungin organisaatiossa kulttuuriasioita hoitaa yksi kokopäiväinen henkilö.

PROSENTTIPERIAATETTA JO 1950-LUVULLA?

Laitilaan rakennettiin vuonna 1952 komea keskuskansakoulu, joka on myöhemmin tunnettu Myllymäen koulun ja nykyisin Kappelimäen koulun nimellä. Arkkitehtitöi-

misto Heikki Sysimetsän suunnittelemassa koulun vanhassa osassa on koristetaiteilija Eino Kaurian (1903-1997) kookas seinämaalaukset, joka on hankittu rakentamisen yhteydessä. Sen hankintahistoriasta ei ole tarkempaa tietoa.

Kolmen kerroksen korkeudelle ulottuva maalaukset esittää tyyliteltyjä mereneläviä, lintuja ja hyönteisiä. Rakentamisen yhteydessä tehty hankinta viittaa prosenttiperiaatteen. Eino Kaurian käsialaa on mm. Paimion parantolan väriyysuunnitelma, ja Helsingin Lasipalatsiin hän on tehnyt seinämaalauksia.

TAIDETTA JULKISILLA VAROILLA

Laitilan kaupungin luottamushenkilöiden ja virkamiesten suhtautuminen kulttuuri-toimen aloitteisiin taidehankinnoista on

ollut myönteistä. Prosenttiperiaate on tuttu asioista päättävälle, vaikkakaan siitä ei ole tehty kaiken kattavaa periaatepäätöstä. Sellaisen soveltaminen jokaiseen rakennus- ja korjaushankkeeseen ei ohuessa organisaatiossa olisikaan realistista.

Kappelimäen koulun uudisosassa on Kati Immosen seinämaalaukset Metsän sylissä ja Maritta Nurmilta kaksi teosta. Apilaniityn päiväkodin pihalla kohoaa Ann Sundholm ja Oona Tikkaon veistos Apilaniitty, joka toimii myös leikkipaikkana. Teoksen nimestä tuli päiväkodinkin nimi.

Tänä vuonna valmistuneeseen Pähkinäpensaan päiväkotiin kaupunki hankki Sanna Kananojalta työn nimeltään Siirtolohkare ja Emma Rönnholmilta seinään upotetun valaistun teoksen Punainen lanca. Siirtolohkare toimii kiipeilyseinänä.

PROSENTTIPERIAATE KÄYTÄNNÖSSÄ

Laitilan kaupunki on 2000-luvulla rakentanut muutakin kuin koulun ja kaksi päiväkotia. Miksi muihin kohteisiin ei ole hankittu prosenttitaidetta, vaikka julkisen taiteen arvo on yleisesti ymmärretty? Prosenttitaidehankkeen käynnistäminen ei suju aivan niin helposti, että viranhaltija vaan ohimennen lukee asiasta saadun ohjeistuksen ja soittaa pari puhelua.

Laitilassa oltiin 2000-luvun ensimmäinen vuosikymmen osa-aikaisen kulttuurisihteerin varassa. Taidehankinta on useamman kuukauden mittainen prosessi, joka vaatii asiaan paneutumista, sille on löydettävä aikaa muiden työtehtävien rinnalta. Tätä aikaa ei ole aina löytynyt kokopäiväiseltäkään työntekijältä.

Taidehankinnassa on oltava koordinaattorina tehtävään riittävästi perehtynyt vastuhenkilö, joka pitää yhteyttä moniin eri tahoihin ja vie asiaa eteenpäin vaihe vaiheelta. Tärkeää on, että hankinnan suunnittelu aloitetaan riittävän varhain. Taidemuseokaupungeissa on taidehankinnan asiantuntemusta omasta takaa, toisin on pienemmillä paikkakunnilla.

Prosenttitaidehankintaa koordinoiva henkilö toimii välittäjänä kunnan päättäjien, keskusjohdon, teknisen toimen, taidetta saavan tilan käyttäjien ja taidekentän välillä. Hankintaa suunnittelevan kunnan kannalta on tärkeää, että maakunnan tasolta

löytyy asiantuntijataho, josta saa käytännön ohjeita, keskustelukumppanin ja ennen kaikkea tietoa taiteilijoista; myös Suomen Taiteilijaseuralla on oma tärkeä roolinsa. Yhteistyöstä taiteilijoiden kanssa Laitilassa on vain hyviä kokemuksia.

Kappelimäen koulussa ja päiväkodeissa on oltu tyytyväisiä näihin kohteisiin saatuun taiteeseen. Tilojen käyttäjät on tärkeää pitää mukana koko prosessin ajan. Taiteen hankinnasta on saatu julkisuuteen myös paljon kaivattua myönteistä kerrottavaa kaupungista. ■

Eino Kaurian kookas seinämaalaus on syöplynyt tuhansien koululaisten tajuntaan. Tiukkailmeinen pöllö valvoo rappujen alapäässä. Funkishenkiseen rakennukseen on lisätty myöhemmin uutta tekniikkaa.

Kuva Jukka Vehmas.

Emma Rönnholm: Punainen lanka 2020

Kuva: Anne Jacksen

Matias Liimatainen

Hei hyvät taiteen ystävät!

Vuoteni on ollut täynnä yllätyksiä ja työprojekteja! Eero Rantasen Säätiön apurahan avulla työskentelin teosten parissa, joita toteutin Suomen Käsityön Ystävien 140-vuotisnäyttelyyn "Hyvissä käsissä". Ryhmä taiteilijoita kutsuttiin tutustumaan vuonna 1879 perustetun Suomen Käsi-

työn Ystävien arkistoon ja teokset luotiin vuoropuhelussa arkistomateriaalien kanssa. Näyttely avattiin tammikuussa 2020 Designmuseossa. Näyttely tarjosi erilaisia näkökulmia siihen, miltä käsityön menneisyys näyttää nykytekijöiden silmin ja millaista inspiraatiota muuseokokoelmasta voi ammentaa.

Hyvissä Käsissä -näyttelyä varten toteutin keraamisia seinärelieffeoksia. Kiinnostuin erityisesti kudottujen verhoilukankaiden näytetilkuista ja niiden rakenteista. Uusissa teoksissani tekstiilin rakenne ja pintastruktuuri on muuttunut pienten keramiikka- ja lasiosien rytmittäväksi kolmiulotteiseksi pinnaksi.

Jäkälä, 2019,
Matias Liimatainen
115 x 80 x 15cm, keramiikka

Volcanic Forest, 2019

Matias Liimatainen

33cm x 55 cm, puu, keramiikka, lasi

Valuvat, toisiinsa sekoittuvat lasitteet ja poltossa muodostuvat kiteet vievät herkullisten, luonnon, flooran, faunan ja mineraalien väriloistoon viittavien yksityiskohtien maailmaan. Näytetilkkujen lisäksi käytin teosteni lähtökohtana arkistomateriaaleista löytämiäni taiteilijoiden luonnoksia, joiden harmonisen seesteiset väriliukumat toistuvat punosteoksissa. Erityisesti minua kiehtoivat Hugo Simbergin tyttären Uhra-Beata Simbergin ryijyjien värisommitelmat, jotka ovat ajankohtaisia edelleen.

Halusin keksiä uuden kiinnostavan lähtökohdan seinäteokselle, enkä versioida jo paljon käytettyjä ja tunnettuja SKY:n ryijyihaiheita. Kehitin uuden metodin, jossa puolikaaren muotoisella kappaleella ja rytmittämällä sitä lomittain toisiinsa voi luoda loputtomasti tekstiilimäistä pintaa. metodi on modulaarinen, toistettava ja monikäyttöinen. Yksittäisten taideteosten lisäksi tekniikkaa voi hyödyntää isompiin julkisiin teoksiin tai tilasuunnitteluun. Toiveeni on, että voin toteuttaa kehittämälläni tekniikalla lähitulevaisuudessa ison julkisen teoksen. Oman työskentelyni kannalta tämä oli merkittävä siirtymä veistoksesta maalaukseen. Vaikka teknisesti teos on seinäreliefi, niin minulle se antaa mahdollisuuden väriajatteluni toteuttamiseen maalauksen tavoin. Lasitteet ovat itselleni väri, aivan kuin vaikkapa öljyväri maalarille.

Hyvissä Käsissä -näyttely ehti onneksi olla auki lähes koko suunnittelun ajan ennen kuin koko maailman mullistanut koronavirus sulki galleriat, näyttelyt ja kulttuuritapahtumat. Näyttely kiertää kuluvan vuoden aikana Helsingin lisäksi kahdessa eri sijainnissa. Tällä hetkellä teokset ovat esillä Jyväskylässä Käsityömuuseumissa ja kolmas näyttely on kaavailtu Vaasaan ensi vuoden puolella.

Sain jännittävän yllätyksen keväällä, kun minulle myönnettiin Vuoden nuori muotoilija -palkinto. Oli ilahduttavaa saada tunnustus omasta työskentelystä ja pitkäjänteisyydestä. Palkinnon myönsi Design Forum Finland. Juryn mukaan "Matias Liimataisen töissä on dynamiikkaa ja tunnelma saavutetaan

pienillä ja aidon oloisilla asioilla. Värien käyttö on rohkeaa ja esineet toimivat joka suunnasta. Matias Liimataisella on koskettava ja väkevä oma kädenjälki, joka erottautuu joukosta. Identiteetti on vahva ja tekeminen omanlaista. Nuoresta iästään huolimatta Liimatainen on tehnyt töitä tuotteliaasti ja varmalta otteella. Muotoilijaksi tulemiseen ei riitä pelkkä lahjakkuus, vaan pitää tehdä asioita. Se näkyy Matias Liimataisen määrätietoisessa työstämisessä", toteaa jury.

Tekijänä liikun kuvanveiston, muotoilun ja käsityöperinteen välimaastossa. Siksi tunnustus muotoilun kentältä oli iloinen yllätys. Vaikka kallistun yhä enenevässä määrin työskentelysani kuvanveistoon, esitän teoksiani myös muotoilun kentällä. Käsityöperinteeseen liitetty materiaalilähtöisyys ja kiinnostukseni materiaalitutkimukseen mahdollistaa teosteni teknisten ratkaisujen soveltamiseen myös muotoilussa. Luontoaiheet ja -teemat ovat aina näkyneet teoksissani tavalla tai toisella. Varsinaisesta esittävyydestä olen kuitenkin vuosien saatossa lipunut hienovaraisempaan luonnon tulkintaan. Maiseman, muodon tai eläinhahmojen sijaan minua kiinnostavat nykyään enemmän esimerkiksi pintatekstuurit ja värit. Kallioiden pinta ja puiden kaarna, sekä jäkälät ja sammaleet toimivat lähtökohtana teoksilleni. Nämä struktuurit toimivat sekä kuvataiteen, että muotoilun kentällä riippuen esitystavasta. Rajojen häivyttäminen näiden kahden, toisilleen kuitenkin läheisen, taiteenmuodon väliltä on ollut yksi tavoitteeni ja koen siinä onnistuneeni.

Alun lamauttavan epätietoisuuden lisäksi korona ei onneksi vaikeuttanut merkittävästi työskentelyäni. Kuten muutkin kevään tapahtumat, kaikki suunnitellut näyttelyni peruuntuivat tai siirtyivät. Vaikka näyttelysuunnitelmien muuttuminen oli harmittavaa, olin lopulta myös iloinen että sain keskittyä pidempään rauhalliseen luomis- ja työhaksoon. Keräsin työhuoneelleni runsaan materiaalivaraston ja työskentelin sen turvin lähes normaalisti. Tekemiseni on

ollut useiden vuosien ajan hyvin hektistä ja elämäni ovat rytmittäneet pääosin erilaiset ryhmänäyttelyt. Olen kokenut, etten ole saanut esittää eheitä harkittuja kokonaisuuksia teoksistani. Nyt voin muuttaa työskentelyrytmiäni niin, että keskityn vain yksityisnäyttelyihini ja varaan kokonaisuuksien hiomiseen ja rakentamiseen runsaasti aikaa.

Tulevaisuus tuo tullessaan useammankin yksityisnäyttelyn sekä Suomessa että maailmalla. Keväällä saamani Vuoden nuori muotoilija-palkinto työllistää minua omalla näyttelyllä Espoon Emma-museumissa, residenssijaksolla Suomen Ranskan instituutissa Pariisissa vuonna 2021 ja saman vuoden syksyllä avautuvalla yksityisnäyttelyllä Pariisissa. Pariisiin toteutan kokonaan uudet teokset ja käytän siihen kokonaisen vuoden. Pariisiin näyttelyn jälkeen aion pyhittää koko seuraavan vuoden teosten toteutukseen näyttelyyn Karin Windäsän museumissa (KWUM) Fiskarsissa, jossa minulla on yksityisnäyttely kesällä 2022.

Näyttelyiden lisäksi syksylleni osui yksi erityisen mielenkiintoinen hanke. Apurahan jakotilaisuudessa keväällä 2019 Eero Rantasen Säätiön puheenjohtaja esitti näkemyksensä, että teosteni muotokieliksi toimisi hyvin kirkkotaitteessa. Ajatus oli jännittävä, sillä olen itse haaveillut teoksen toteuttamisesta kirkkoon pitkään. Akseli Gallen-Kallelan ja Hugo Simbergin kaltaiset tekijät ja heidän kirkkotaitteensa (sekä teos Totuuden etsijät) on inspiroinut minua pitkään ja heidän jalanjäljissään kulkeminen on haaveeni. Nyt minulta on pyydetty luonnosta Tampereen Aleksanterin Kirkkoon seinäreliefiä varten! Teosta haetaan kutsukilpailun kautta ja olen yksi valituista osallistujista. Työskentelen luonnoksen parissa seuraavan kuukauden ja toivon, että valinta osuisi kohdalleni ja pääsisin toteuttamaan tilateoksen suuremmissa mittakaavassa ja soveltamaan apurahan avulla kehittämäni metodia uudessa kohteessa.

Kiitos paljon apurahasta ja sitä kautta mahdollisuudesta keskittyä luomistyöhön ja oman tekemisen kehittämiseen.

Veikkola Mirjami 2020, akvarelli, 296x210

Tauno Piironen

Muumit lumoavat exlibristaiteessa

Hellyttävät muumit ovat kolmannen kerran Suomessa järjestetyn kansainvälisen exlibriskilpailun kiehtovaa antia. Exlibris Aboensis sai 29 maasta 184 taiteilijalta 626 upeaa työtä pienoistaide- taideteoksina. Vapaan aiheen ohella tarjolla oli kolme erityistee- maa: Finland, Moominland ja Lapland.

Exlibrikset ovat kirjanomistajamerkkejä, joihin ihminen usein valitsee aiheeksi asioita, jotka ovat hänelle elämässä tärkeitä kuten perhe, harrastukset, työ, kotikunta, luonto jne. Symboliikalla on merkitystä.

Perinteisten syvä-, koho- ja laakapaino- tekniikoiden vedosten, kuten etsausten, puupiirrosten, linojen ja litografioiden rinnalle, on noussut erityisesti nuorisoa innostanut tietotekniikan ohjelmien hyö-

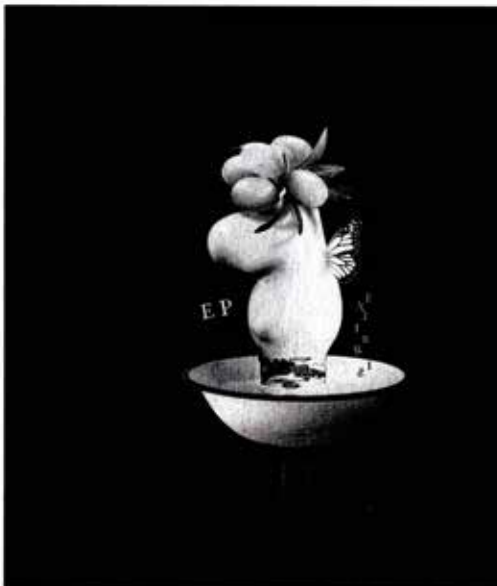
dyntäminen. Skannaus ja tulostus johti it-boomissa myös akvarellien, piirrosten ja valokuvataiteen renessanssiin sekä niiden arvostuksen nousuun. Kirjapainotuot- teet ovat olleet ulkomaisissa kilpailuissa aliarvostettuja, vailla menestymisen mah- dollisuuksia, vaikka alkuperäisteos olisi kuinka korkeatasoinen tahansa. Sehän voi- si olla vaikka komea taulu öljyvärityönä.

Alan kv. järjestön FISAE:n piirissä kehitys on vienyt meidät vähemmistöön. Suomes- sa exlibrikset ovat vuosisatojen historiansa ja nimensä mukaisesti kirjaan liimattavia merkkejä, kun maailmalla pääpaino on siirtynyt tauluiksi kehystettävään taide- grafiikkaan. Ne ovat yleensä jo kooltaan kirjaa suurempia, tosin niistäkin voi tehdä pienempiä käyttömerkkejä. Vaihtotilan- teissa helposti kuulee karrikoidun herjan;

Suomessa kerätään paperilappuja, muual- la kokoelmia kartutetaan taiteella.

Kilpailun voitti Turkin Nurgül Arikan, jonka tietotekniikkatyön tyylliteltynä kuva-aiheena oli Euroopan ja Aasian maanosat yhdistävä Bosborinsalmen silta Istanbulissa. Muut kärkisijat meni- vät Belgiaan ja Puolaan. Suomeen 1974 muuttanut graafikko Adan Korpak Kemionsaaren Västanfjärdistä sijoittui neljänneksi.

Jury tunnusti ratkaisujen teon erittäin vaikeaksi, sillä taso oli korkea. Muu- miteeman palkinto jaettiin kolmen kilpailijan kesken: Puolan Krzysztof Marek Bak ja Paweł Delekta sekä Suomen Simi Susanna Ruotsalainen Rovaniemeltä.

Bak Krzysztof Marek, Puola 2020, CGD, 128x128

Daniunaite Kristina, Liettua 2020, C3, 122x169

Maskun Hemmingin koulun kuvaamataidon opettaja Pia Årnfors huomasi uutisen kilpailusta ja sai 24 yläasteen koululaista innostumaan osallistumisesta. Hyvänä mallina tuloksista on 16-vuotiaan Helmi Niemisen onnistunut näköispiirros. Nuorissa on tulevaisuus ja heihin luotamme vankasti ikivanhan harrastuksen elinvoimana, vaikka ikärakenneongelma on tiedostettu alalla kuten monen muunkin harrastuksen parissa.

FISAE on 60 vuoden ajan järjestänyt parillisina vuosina maailmankongressin, joka on vain yhden kerran toteutettu Suomessa, 2012 Naantalin kylpylässä. Heimo Virnala loi tapahtumalle upean Muumi-logon, jonka käyttöön pyydettiin Moomin Characters Oy Ltd:n lupa, jota ei harmiksemme saatu. Sitä ei olisi kyllä tarvittukaan, mutta korrektisti taiteilija piirsi tilalle perinteisemmän Naantali-logon.

Muumi-aiheisia exlibriksiä oli tietysti jo silloin tehty. Muumimaailman rakennuttaja Dennis Livson (1946-2013) nosti metakan ja totesi, ettei kenelläkään ole oikeutta käyttää suojuuttuja Muumi-hahmoja, jotka ovat maailmanlaajuisesti rekisteröityjä tavaramerkkejä, mutta hän oli väärässä.

Tekijänoikeuksien suoja koskee alkuperäisistöä, mutta jokaisella on oikeus luoda oma näkemyksensä kuten mm. Kaj Stenvall on tehnyt ankkahahmoillaan.

Ensimmäisen kerran Muumi esiintyi painettuna 1930-luvulla ruotsinkielisessä, vuosina 1923-1953 ilmestyneessä pilalehti Garmissa, jonka johtaviin piirtäjiin kuuluivat Signe Hammarsten-Jansson (1882-1970) ja hänen tyttärensä, muumien äiti Tove Jansson (1914-2001). Kirjoittajan aarteisiin kuuluvat kaikki lehden numerot - ja jokunen Muumi-mukikin...

Exlibris Finland 2020 -kilpailusta on tehty kirja, jossa on vähintään yksi kuva jokaiselta osallistujalta. Pieni painos tekee kirjasta harvinaisuuden. Palkitut exlibrikset on esitelty myös järjestäjän lehden syyskuun numerossa ja mainittu yhdistyksen kotisivulla, jossa on lisätietoja monipuolisesta harrastuksesta: <https://exlibrisaboensis.yhdistysavain.fi/>

- 1) Volosiuk Sverlana, Valko-Venäjä 2020, C3C5col, 130x99
- 2) Voitiuk Anna, Ukraina 2020, C3, 117x93
- 3) Ruotsalainen Simi Susanna 2020, CRD, 159x106
- 4) Nieminen Helmi, Suomi 2020, CRD, 272x158
- 5) Tereschchenko Olga, Valko-Venäjä 2019, X3col, 100x76
- 6) Makarov Yaroslav, Venäjä 2019, X3, 96x70
- 7) Delekt Pawel, Puola 2020, CGD, 150x115

1)

2)

3)

4)

5)

6)

7)

Kaksi neitsytmarttyyria Pyhän Henrikin sarkofagissa

**Pyhä Katariina
Aleksandrialainen (vas.)
ja Pyhä Margareeta
Antiokialainen kuvattuna
Nousiaisten kirkon Pyhän
Henrikin sarkofagin
kansilevyssä.**

Nousiaisten kirkossa sijaitseva Pyhän Henrikin sarkofagi on Suomen keskiajan taiteen merkittävimpiä teoksia, sekä ainoa laatuaan Euroopassa. Sen teetti Turun piispa Maunu Tavast (piispana 1412-1449) Pyhän Henrikin reliikkiä säilytyspaikaksi ja muistoalttariksi 1410-luvun lopulla tai 1420-luvulla, tyylipiirteiden perusteella todennäköisesti Bruggen seudulla Flanderissa. Sarkofagia peittävät messinkiset kuvalaatat, joista sivuilla olevat esittelevät marttyyripiispa Henrikin legendaa, elämää ja kuoleman jälkeisiä ihmetekoja. Kansilaatassa puolestaan on pääosassa surmaajaansa Lallia jalkoihinsa polkeva Pyhä Henrik sekä tämän eteen polvistunut sarkofagin lahjoittaja Maunu Tavast. Tutkimuksissa yleensä vähemmälle huomiolle ovat jääneet Pyhän Henrikin ympärillä kansilevyssä, pienissä portaalisyvennyksissä esiintyvät 12 pyhimystä. Ylimpänä Henrikin olkapäiden tasalla ovat apostolit Pietari, Paavali, Andreas ja Johannes, jotka kaikki on helppo tunnistaa attribuuteistaan. Seuraavina piispan lantion tasalla ovat katsojasta vasemmalla pohjoismaiset kuningaspyhimykset Eerik ja Olavi sekä oikealla Ruotsissa vaikuttaneet lähetyspiispat Eskil ja Sigfrid. Alimpana oikealla ovat ruotsalaiset naispyhimykset Birgitta Vadstenalainen ja Elin Skövdalainen. Vasemmalla Maunu Tavastin selän takaa löydämme tämä artikkelin keskiössä olevat varhaiskirkon neitsytmarttyyrit Katariina Aleksandrialaisen ja Margareeta Antiokialaisen

Pyhä Katariina Aleksandrialainen on keskiaikaisessa kirkkotäiteessämme Neitsyt Marian ja tämän äidin Pyhän Annan jälkeen ehdottomasti suosituin hahmo, mikä liittyyne yhtäältä sängen värikkääseen legendaan ja toisaalta maassamme keskiajalla vaikuttaneen dominikaanien sääntökuntaan, jonka suojelejoista Katariina oli yksi arvostetuimpia.

Katariinasta on säilynyt lukuisia legendoja niin idän kuin lännenkin kirkkojen piirissä. Useimmiten mainitaan hänen olleen Egyptin Aleksandriassa kolmannella vuosisadalla vaikuttaneen ylimyksen tytär, joka jo nuoruudestaan oli omistautunut opinnoille. Erään erakon kerrotaan luvanneen Katariinalle puolison, joka ylittäisi kaikki tämän toiveet ja odotukset. Myöhemmin Katariina koki mystisen näyn, jossa hänet kihlattiin Jeesukselle. Keisari Maxentius yritti saada Katariinaa luopumaan kristinuskosta ja lähetti 50 oppineinta miestä väittelemään tämän kanssa. Tämän seurauksena kaikki oppineet kääntyivät kristinuskoon, ja näiden mukana myös keisarinna. Katariinaa yritettiin kiduttaa teipilyörässä, joka hajosi niin pian kuin se koski tähän pyhään naiseen. Lopulta hänen kaulansa katkaistiin miekalla. Täiteessä Katariinan attribuutteina esitetäänkin yleensä rikkoutunut teipilyöra ja miekka sekä usein myös kruunu, ylhäisen syntyperän ja neitsyyden vertauskuvana. Perimätiedon mukaan marttyyrikuoleman jälkeen, enkelit kantivat Katariinan ruumiin Siinain vuorelle, johon viimeistään 500-luvulla perustettu Kristuksen kirkastumisen luostari on tunnettu myös Pyhän Katariinan luostarina ja suosittuna pyhiinvaelluskohteena.

Pyhän Margareeta Antiokialaisen legendat ovat, jos mahdollista vielä Katariinaakin erikoisempia. Hänen kerrotaan olleen Vähässä-Aasiassa (nykyisen Turkin alueella), Pisidian Antiokiassa pakanallisen pappi Aedesiuksen tytär, jonka äiti kuoli Margareetan ollessa pieni. Hoitajaksi tuli kristitty nainen, jonka vaikutuksesta Margareetakin kääntyi kristinuskoon. Kun Margareeta 15-vuotiaana oli paimenessa, paikallinen

maaherra Olybrios näki hänet ja ihastui. Maaherra halusi Margareetan luopuvan uskostaan ja menevän kanssaan naimisiin, mutta siihen ei neito suostunut. Hänet vangittiin ja häntä piinattiin monin eri tavoin, mutta mikään ei häntä vahingoittanut. Vankeudessa ollessaan sielunvihollinen oli tullut hänen luokseen lohikäärmeen hahmossa ja niellyt hänet. Margareetan risti kuitenkin ärsytti lohikäärmettä niin, että tämä halkesi, ja

Margareeta pääsi ulos. Lopulta Margareeta itse pyysi pyöveliä katkaisemaan kaulansa. Pyhän Margareetan tunnuksina taiteessa ovat yleensä lohikäärme ja ristisauva. Sekä Katariinan että Margareetan kuolemat on perinteisesti sijoitettu 300-luvun alkuun. Jo vuonna 494 paavi Pelagius piti Margareetan legenda epäilyttävänä, mutta ristiretkiäkin näiden molempien neitsytmarttyyrien kultti virkosi ja kukoisti läpi keskiajan.

Virgo inter virgines, 1400-luvun belgialaisen puupiirroksen pohjalta tehty viivapiirros. Takarivissä vasemmalta Pyhä Katariina, Neitsyt Maria ja Jeesus-lapsi, Pyhä Barbara. Eturivissä vasemmalta Pyhä Dorothea ja Pyhä Margareeta.

Vuonna 1969 paavi Paavali VI poisti yhdessä monien muiden pyhimysten kanssa nämä molemmat Katolisen kirkon yleisesti liturgisesta kalenterista (Calendarium Romanum) johtuen pyhimyslegendojen monista mielikuvituksellisista ja epähistoriallisista piirteistä. Toisin kuin usein on väärin ymmärretty, heitä ei ole poistettu pyhien joukosta, vaan ainoastaan universaalikirkon velvoittavien juhla- ja muistopäivien joukosta. Pyhä Katariina Aleksandrialainen tosin palautettiin kalenteriin vuonna 2002. Tähän saattoi johtaa mm. ekumeeniset suhteet idän ortodoksisiin kirkkoihin. Pyhän Katariinan muistopäivä on kalenterissa 25.11. (Suomessa mm. Kaarina, Katri ja Kaisa). Tuohon päivään Suomessa usein sijoitettiin lampaiden keritseminen tai villan kehrääminen. Ehkäpä teilypyörä muistutti kotoista rukkia. Pyhää Margareetaa puolestaan on muistettu 20.7. (Marketta, Reetta jne.), mutta Turun hiippakunnassa keskiajalla muistopäivä oli jo viikkoa aikaisemmin 13.7. Silloin oli tapana aloittaa heinänteko, ja Margareetan risti toisinaan tulkittiin haravaksi. Lohikäärme puolestaan sai uuden merkityksen "heinämätöna", jota vastaan oli syyttä ottaa ryyppy. Idän kirkko muistaa Pyhää Suurmarttyyri Marinaa 17.7.

Mutta miksi piispa Maunu Tavast halusi sarkofagiin mukaan nämä kaksi lähes uskomatonta neitsytmarttyyriä yhdessä apostolien ja pohjoismaisten pyhien kanssa? Kuten edellä olen kirjoittanut, olivat molemmat suosittuja kansankulttuurissa. Mutta lisäksi oli Reininmaan alueella 1300-luvulla Mustan surman jälkimainingeissa saavuttanut suosiota 14 hädässäauttajan (Nothelfer, Vierzehnheiligen) kultti. Kyseessä oli 14 pyhimyksen joukko, jossa jokainen oli erikoistunut johonkin vaivaan. Pyhän Katariinan puoleen käännettiin erityisesti äkkikuolemaa pelättäessä tai kielivaivoissa. Pyhän Margareetan apua taas haettiin raskauteen ja synnytykseen sekä selkä- ja munuaisvaivoihin. Maunu Tavast oli

opiskellut Prahan yliopiston saksalaisessa kansakunnassa 1390-luvulla, joten kultti oli hänelle varmasti tuttu.

Katariina ja Margareeta kuuluivat myös toiseen hyvin suosittuun pyhimysryhmään eli neljän pääneitsyen (Quattuor virgines capitalis) joukkoon. Heidän lisäksi tuossa joukossa olivat Pyhä Barbara ja Pyhä Dorotea. Usein neljä neitsyttä kuvattiin yhdessä Neitsyt Marian kanssa (Virgo inter virgines) suljetussa puutarhassa (hortus conclusus), joka puolestaan oli viittaus sekä neitsyyteen että Raamatun Laulujen laulun säkeeseen 4:12. Ruotsissa tai Suomessa 14 hädässäauttajaa eivät esiinny ryhmänä, mutta neljä pääneitsyttä voimme löytää mm. Jämsän ja Ahvenanmaan Sundin alttarikaapeissa

sekä Kumlingen kirkon itäisimmän holvin kalkkimaalauksissa. Katariinan ja Margareetan suosiosta kertoo heidän yhteinen esiintymisensä myös näyssä, jonka "Orléansin neitsyt", Pyhä Jeanne d'Arc oli saanut vuonna 1425.

Toki Katariinan ja Margareetan valikoituminen saattaa liittyä myös Maunu-piispan henkilökohtaiseen elämään. Piispaksi hänet oli vihitty Rooman Pyhän Katariinan kirkossa. Sitä ennen hän oli palvellut kuningas Eerik Pommerilaisen kansliassa ja tunsikin varmasti suurta kunnioitusta myös Kalmarin unionin perustajaa, kuningatar Margareetaa kohtaan. Maunun piispuuskaudella rakennettiin useita kirkkoja sekä koristettiin niiden kappeleita ja alttareita. Nämä samat

neitsytmarttyyrit esiintyvät säännöllisesti niissäkin, mm. Maunun kotiseurakunnan Mynämäen kirkossa Katariina, ja naapuriseurakunnassa Vehmaalla Margareeta.

Omana aikanamme ovat Katariina ja Margareeta esiintyneet myös vaakunataiteessa. Kaarinan kuntavaakunassa (Ahti Hammar 1955) oli vuoteen 2008 saakka seurakunnan suojelija Pyhän Katariina. Kaksi vuotta myöhemmin tuli Vehmaan vaakunaan (Ahti Hammar 1957) Pyhä Margareeta, jolle Vehmaan kirkko on omistettu. Näiden lisäksi pyhiä naisia ei kuntavaakunoissamme olekaan ollut kuin Maarian vaakunan Neitsyt Maria (Hammar 1956) vuoteen 1967 saakka. ■

Neljätoista hädässäauttajapyhää Neitsyt Marian ja Jeesus-lapsen kanssa. Katariina Aleksandrialainen Marian oikealla puolella ja tämän vieressä Margareeta Aleksandrialainen. Kirjakuvitusta vuodelta 1509 Saksasta.

Kaarinan vanha kuntavaakuna (vuoteen 2008), Ahti Hammar 1955.

Vehmaan kuntavaakuna, Ahti Hammar 1957.

Pikku pikku Liisan seikkailut
-näytelmä 2004. Ohjaus Kitta Sara.

Kuva: Mika Reinholm.

Kerttu Aaltonen

Nukketeatteritaitelijaksi ilman nukkea

Uusikaupunkilainen Nukketeatteri Piironginlaatikko 35 vuotta

Jos haluaa tehdä nukketeatteria, on ellettävä lapsena ilman nukkea. Näin kävi minulle, viisilapsisen perheen nuorimmalle, joka on tehnyt nukketeatteria jo melkein 50 vuotta. Perustin Nukketeatteri Piironginlaatikon muuttaessani Vakka-Suomeen vuonna 1984. Juhlistin teatterini merkkipaalua rakentamalla näyttelyn Galleria Runonkulmaan Uudessa kaupungissa. Näyttelyssä oli nukkejen lisäksi lavasteita, pukuja, rekvisiittaa, valokuvia sekä installaatio. Oli juhlan aika.

Teosten avulla pääsi kurkistamaan kiertävän nukketeatterini kulisseihin. Taiteellisen

prosessin vaiheet jäivät yleensä vain tekijöiden tietoon ja se, mitä ennen ensi-iltaa tapahtuu, jää yleisöltä näkemättä. Tie ei aina ole helppo. Uuden näytelmän synnyttäminen alkaa kaaoksesta, jota on siedettävä. Joskus käy niin, että jokin asia ei toimikaan näyttämöllä ja silloin on löydettävä uusi ratkaisu. Tutkin uusia tekniikoita, kokeilen ja saatan kehittää jotain, mihin aiemmin en ole missään törmännyt. Luova tekeminen on ideointia, ongelmanratkaisua ja raakaa työtä, mutta valmis teos on juhlaa! Juhlan aika -näyttely oli esillä marraskuussa 2019.

MIKÄ PIIRONGINLAATIKKO?

Piironginlaatikko tarjoaa näyttelyiden ja esitysten lisäksi myös lastentapahtumia, työpajoja, satuseikkailuja, tarinankerrontaa, laulu- ja leikkihetkiä sekä koulutusta. Esityksiä on tähän mennessä seurannut noin 150 000 katsojaa. Pitkäaikaisin ohjaaja oli Kitta Sara, jonka johdolla sai ensi-iltansa yhteensä 13 näytelmää vuosina 2003-2011. Muusikko Rauno Melos on säveltänyt näytelmiin musiikkia ja valokuvaaja Mika Reinholm on dokumentoinut lähes kaikki näytelmät. Työryhmissä on ollut mukana lukuisia teatterialan tai muun luovan alan taiteilijoita.

Lapset ja nuoret ovat myös päässeet itse tekemään ja kokemaan nukketheaterin maailmaa Piironginlaatikon matkassa.

Tavoitteenani on edistää lapsen luovuuden ja tasapainoisen persoonan kehittymistä tarjoamalla monipuolisia elämyksiä aisteille. Lapsi näkee ja kokee nukket elävinä. Esityksissä eri rooleihin samaistuminen ja eläytyminen voi parhaimmillaan purkaa lapsessa sellaisia kokemuksia ja tunteita, joita hän ei muuten uskalla tai kykene tuomaan julki. Leikki ja luovuus kulkevat käsi kädessä. Nukketheateri voi tarjota ainutlaatuisia vuorovaikutuksen ja elämyksen hetkiä myös koko perheelle, koska esityksiä työstetään usein jälkepäin leikin keinoin.

ILMAN NUKKEA JÄÄNYT INNOSTUI NUKEISTA

Intohimoni teatterinukkeihin on luultavasti perua siitä, että lapsena minulla ei ollut nukkea laisinkaan. Monilapsisessa perheessämme raha oli tiukilla. Mielikuvitus sai vauhtia, kun keksin kuristaa

kaulaliinalla tyynystä pään ja yritin saada siitä jonkinlaisen hahmon. En kuitenkaan ollut tekeleeseeni tyytyväinen ja harmistuin. Sitten kävi niin, että pikkuhiljaa opin radiosta kuuntelemalla Lapinäidin kehtolaulun. Olin silloin noin 4-vuotias. Lähdimme isovanhempieni kultahäihin ja siellä minut pistettiin laulamaan. Hattu lähetettiin kiertämään. Hattuun kertyneillä rahoilla käytiin myöhemmin ostamassa Helsingistä hieno nukke, ihan oikea. Tyllimekkoinen, kiharattukainen Pipsa. Nukke oli niin hieno, että se nostettiin piirongin päälle eikä sitä voinut kuin katsella. Ei auttanut kuin jatkaa tyynyhahmojen parissa. Kerran sitten perheemme Jeppe-koira pudotti hyppiessään Pipsan lattialle ja repi siltä hiukset. Sen jälkeen sain kaljun nukken leikkeihini ja olin onnellinen. Rakkauteni nukkeen kuljetti minut satujen ja tarinoiden maailmaan ja nykyisin omistan satoja nukkeja.

Opiskelin lastentarhanopettajaksi ja rakensin ensimmäiset teatterinukkeini. Nuket eivät enää päästäneet irti. Aloin tehdä niitä jäljään muutaman opiskelutoverini kans-

sa. Kirjoitimme näytelmiä, joita esitimme lastentapahtumissa sekä televisiossa. Päivätyöni ohessa keikkailin säännöllisesti. Nukketheateri taiteenlajina ja ammattina alkoi kiinnostaa yhä enemmän ja kouluttauduin käymällä kaikki tarjolla olevat kurssit. Kun maahamme saatiin alan tutkintoon johtava koulutus, lähdin ensimmäisten joukossa opiskelemaan. Tiedonhalu kasvoi entisestään ja suoritin lisäksi erikoistumisopinnot Turussa. Lajimme on moniulotteinen. Aina voi oppia uutta, kyseenalaistaa, hioa ja kehittää näkemystään.

Työni on palkittu matkan varrella useaan otteeseen lastenkulttuurin edistämistä. Olen siitä yllättynyt ja kiitollinen. Myös Nukketheateri Piironginlaatikko on palkittu valtakunnallisessa nukketheaterikilpailussa. Se on esiintynyt myös kansainvälisillä alan festivaaleilla Saksassa.

Lämpimät kiitokset Eero Rantasen taidekokoelmien ystävät ry:lle saamastani apurahasta Juhlan aika -näyttelyn toteuttamiseen! ■

Ruusutar-näytelmä 2007.
Ohjaus Kitta Sara.

Kuva: Mika Reinholm.

**Uudenkaupungin Vanhan kirkon kakluunissa sijaitseva
installaatio Hiiriperhe Nyströmin seikkailut -näytelmästä
2017. Käsikirjoitus Karoliina Lehmusvirta, panoraama ja
esitys Kerttu Aaltonen, äänimaisema Jari Jalonen**

Kuva: Mika Reinholm.

Ei kanker meijä yhteityä. Tattis vaa kaikest.

Näin kirjoitti kamarineuvos Eero Rantanen kiitoskortilla 28.10.1986. Kaupunginjohtaja Samuli Porsanger oli kutsunut hänet ja virkamiehiä kaupungin johdosta yhteiselle lounaalle Huhkon kartanoon. Tapaamisen aiheena oli Eero Rantasen ajatus saada hänen omistamalleen taidekokoelmalle pysyvä sijoituspaikka jossain päin Suomea. Kaupunginjohtaja Samuli Porsanger ja kamarineuvos Eero Rantanen olivat opiskeluaikaisia ystäviä ja Raisio oli luonteva paikka kokoontumiselle. Olin aloitta-

nut joitakin kuukausia aikaisemmin työn Raision kaupungin kulttuuritoimessa ja tästä alkoi pitkä ja mielenkiintoinen matka kohti Raision museo Harkon toiminnan alkamista vuonna 2000.

Eero Rantasen säätiön taidekokoelma perustuu suomalaisten, virolaisten ja venäläisten taiteilijoiden taideteoksiin. Kultakin kokoelman taiteilijalta on laaja, edustava ja usein pitkinä aikajaksoina syntyneet taideteokset. Näiden kokonaisuuksien näyttelyiksi rakentaminen yhdessä Eero

Rantasen kanssa oli mieleenpainuva ja hedelmällinen osa Raision kulttuurityötä. Siihen liittyi myös usein tapaaminen, tutustuminen ja yhteydenpito näyttelyn taiteilijoihin. Eero Rantanen kokosi taiteilijat yhteen, kestiti ja piti heihin tiiviitä yhteyksiä. Taidekokonaisuudet rakentuivat hänen hyvin henkilökohtaisille kontakteille ja henkilökohtaisille valinnoille. Näin on varmaan jokaisen taidekokoelman kanssa; kokoelman taideteokset heijastavat vahvasti koko ajan omia valintoja ja siitä syntyy taidekokoelman henki ja elävyys.

Nina Terno,
Kullervo syöksyy miekkaansa, 1984

pronssi, 110 cm ©Raision museo Harkko / Eero Rantasen säätiön kokoelmat, kuvaaja Vesa-Matti Väärä

Milja Aarnio, Kettu kaulassa,
1975

keramiikka, k. 39 cm ©Raision museo Harkko / Eero Rantasen säätiön kokoelmat, kuvaaja Martti Puhakka

Toukokuussa 2019 pääsivät Raision viidennen ja kuudennen luokan oppilaat Jokipellon arkeologisille kaivauksille. Raision museo Harkko on yhteistyössä Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kanssa järjestänyt koululaiskaivauksia vuodesta 2003 alkaen ja yhteensä noin tuhat koululaista on päässyt omin käsin kaivamaan kotiseutunsa menneisyyttä.

Kuva ja kuvateksti: Jari Näränen

Tämä näkökulma on aina mielenkiintoinen, kun tutustuu eri taiteenkokoajan kokoelmaan.

Yhtä vahva ajatus kuin taideteosten esittäminen kokonaisuuksina on Eero Rantasen ajatus Taide lähelle ihmistä. Se tuli esille jo ensimmäisessä tapaamisessa. Hän oli Kunnallisen Eläkelaitoksen rahoitusjohtaja ja tunsu Suomen kuntakentän. Taideteosten on määrä olla esillä lähellä ihmisiä, siellä missä he liikkuvat, tekevät työtä, käyvät koulua. Taide lähelle ihmistä tuli myös nimeksi laajalle, koko taidekokoelman esittäväille näyttelyille vuonna 1990. Tämän näyttelyn pohjalle käynnistyi sitten 1994 tiivis sopimusyhteistyö Raision kaupungin ja Eero Rantasen säätiön kesken museon perustamiseksi Raisioon. Raision museo Harkko avattiin vuonna 2000.

Yhtä lailla arkeologinen osa museotoimintaa oli mukana heti suunnittelun alkuvaiheessa. Menneisyys rakentuu pitkälle aikajaksolle - 1000 vuotta sitten Raisiossa oli ensimmäisen arkeologisen näyttelyn nimi. Arkeologiset kaivaukset yhteistyössä Museoviraston ja Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kanssa antoivat pohjaa hienoille näyttelyille ja toiminnalle.

Nyt museon 20-vuotisjuhlavuonna Taide lähelle ihmistä näkyy ajallemme ominaisella tavalla myös virtuaalisena. Jokainen voi katsoa myös kotioiloissa kokoelman

hienoja taideteoksia ja vaihtuvia näyttelyitä; esillä on hieno ja edustava otos Eero Rantasen säätiön kokoelmasta. Tätä mahdollisuutta ei ollut uumoiltavissa vielä museon aloittaessa toiminnan vuosituhannen vaihteessa.

"Näin lopetan tämän "kaksoiskirjeen" ja toivon, että yrityksemme sijoittuisi kyllin suureen "vaunuun" ja tuottaisi valaistusta kaikille, jotka haluavat olla "oman kohtalonsa" herroja... Ystävällisesti tervehtien Eero 6.9.95

Muistot yhteistyöstä Eero Rantasen kanssa eivät ole unohtuneet ympäristön vaihtumisen myötä. Ne ovat palautuneet mieliin usein erilaisten museokäyntien yhteydessä. Vieraillessani kesällä 2019 Kööpenhaminan Vestegnassa Kroppedal museossa, ajattelin kuinka esihistoria tulee lähelle ihmistä. Museon arkeologisessa osassa saattoi syntyä animaation kautta vuoteen 800, kun Vestegnen alueelle oli tullut viikinkiperhe Gotlannista. Jokainen päivä on taistelua -näyttely kertoo, kuinka Astrid, Sif, Halfdan ja Erik aloittivat elämään omaa elämäänsä. Siihen kuuluivat työ, onni, vastoinkäymiset, sairaudet, syntymä, kuolema ja uskomukset. Se on koskettava tarina neljässä pienessä tilassa. Faktaan ja fiktion perustuvan animaation ovat laatineet teatterilavastajat yhteistyössä animaatiokuvittajien kanssa. Tarina perustuu alueella löydettyyn suureen 120 haudan viikinkiaikaisiin löytöihin.

Vieraillessani Penlee House -museossa Penzancessä läntisessä Cornwallissa ajattelin aivan samalla tavalla, kuinka museon paikallisuus - läheisyys - on vahva elementti. Penzance on 21 000 asukkaan rannikkokaupunki. Museo esitti taideteoksia merellisestä elämästä, esineitä menneiltä ajoilta, työtä ja elämästä ja arkeologisia löydöksiä. Kaupungin oma museo sijaitsee kauniissa talossa, kauniin puutarhan ympäröimänä. Lähemmin katsottuani museon toiminnassa olivat vahvasti mukana myös vapaaehtoiset, se tarjosi elinikäisen oppimisen myötä työpajoja kaikenikäisille kohderyhmille ja virtuaalinäyttelyitä ajan mukaisesti.

"Näyttelyn nimi on minusta hyvä. Jos siitä haluaa ruveta puhumaan niin saisi pitkän saarnan. Onhan Huuhkokin jonkinlainen "poikkitie" Raision kaupungin elämässä. On kai aina ollut ja tulee aina olemaan. Muita tällaisia ehdotuksia on: Elämän poikkiteet, Aikojen tiet, Poikkipuut, Elämän virtoja, Luonnon polut jne. Pane minkä haluat, kun Evi ei hyväksynyt Elämänpuut etkä sinä oikein "sulattanut ristiä". Eero Rantanen 17.5.1994 Näyttelyyn "Poikkiteet" Huhkossa liittyen.

Voin kiitollisin mielin muistella - ei aina niin helppoa, mutta aina rikasta yhteistyötä kamarineuvos Eero Rantasen kanssa. Hän jätti Raisiolle hienon perinnön komealla, moniulotteisella taidekokoelmallaan ja elämän läpi kantavilla ajatuksillaan. ■

